Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Udruženje sudija/sudaca u
Federaciji Bosne i Hercegovine

Sarajevo, Valtera Perića 15
Tel/fax 033-668-035
e-mail: usfbih@bih.net.ba
www.usfbih.ba

-Organizacioni odbor savjetovanja-

Broj: 28/26
Sarajevo, 06. 06. 2026. godine

IZVJEŠTAJ SA XXIV SAVJETOVANJA IZ KRIVIČNOPRAVNE OBLASTI

„SAVREMENI IZAZOVI KRIVIČNOG PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI“

Neum, hotel „Zenit“, od 3. do 6. juna 2026. godine

U V O D

U periodu od 3. 6. do 6. 6. 2026. godine u Neumu – hotel „Zenit“, održano je XXIV savjetovanje iz krivične oblasti pod radnim naslovom *„Savremeni izazovi krivičnog pravosuđa u Bosni i Hercegovini“*. Savjetovanju je prisustvovalo 430 (četiri stotine trideset) učesnika koje su činili sudije, tužioci, advokati, predstavnici zakonodavne vlasti, izvršne vlasti, predstavnici ministarstava pravde iz Bosne i Hercegovine, zastupnici iz zavoda za pružanje pravne pomoći, pravobranioci, članovi akademske zajednice, predstavnici ministarstava unutrašnjih poslova, predstavnici međunarodnih organizacija i drugi pravnici koji djeluju u oblasti krivičnog prava iz Bosne i Hercegovine kao i iz Crne Gore i Republike Hrvatske.

Savjetovanje je organizovalo Udruženje sudija/sudaca Federacije Bosne i Hercegovine zajedno sa Centrom za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, Centrom za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj, Ministarstvom pravde Bosne i Hercegovine, Udruženjem sudija Republike Srpske, Udruženjem sudija Bosne i Hercegovine, Udruženjem žena sudija Bosne i Hercegovine, Udruženjem sudija Suda Bosne i Hercegovine, Udruženjem sudija Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Udruženjem tužilaca/tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine, Udruženjem tužilaca Republike Srpske, Udruženjem tužilaca Bosne i Hercegovine, Advokatskom komorom Federacije Bosne i Hercegovine, Advokatskom komorom Republike Srpske, Pravosudnom komisijom Brčko Distrikta BiH.

Savjetovanje je organizovano uz podršku INL-a – Biroa za međunarodne narkotike i provođenje zakona u Bosni i Hercegovini, UNODC-a – Ureda Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal, Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine i Akademije evropskog prava (ERA). Sve navedene institucije su imale svoje panele na savjetovanju ili su pružile podršku u organizaciji ovogodišnjeg savjetovanja. Podršku savjetovanju je pružila Sudska policija Federacije Bosne i Hercegovine u osiguranju događaja.

Rad savjetovanja je održavan kroz panel-zasjedanja (plenarno zasjedanje) 4. 6. i 6. 6. 2026. godine te kroz rad radnih grupa 5. 6. 2026. godine.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE PO PANELIMA I RADNIM GRUPAMA

ČETVRTAK 04.06.2026.GODINE
(PLENARNO ZASJEDANJE)

Otvaranje savjetovanja 09:00 – 09:45

Savjetovanje su otvorili: **Elis SULTANIĆ**, predsjednik Udruženja sudija/sudaca u Federaciji Bosne i Hercegovine; **Velimir NINKOVIĆ**, predsjednik Upravnog odbora Udruženja sudija Republike Srpske; **Sanin BOGUNIĆ**, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine; **Elvir MAHMUZIĆ**, zamjenik ministra pravde u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine; **Vedran ŠKOBIĆ**, ministar pravde Federacije Bosne i Hercegovine; **Goran SELAK**, ministar pravde Republike Srpske; **Almir TABAKOVIĆ**, direktor Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine.

I SESIJA: 09:45 – 11:45
Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Vrhovni sud Republike Srpske

Moderator: Nebojša Savić, Udruženje sudija Brčko distrikta BiH, sudija Osnovnog suda Brčko distrikta BiH

Panelisti: mr. Božidarka DUGONJIĆ, predsjednica Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, *„Saizvršilaštvo u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“;* **dr. sci. Ljiljana FILIPOVIĆ,** predsjednica Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, *„Privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“;* **Svetlana MARIĆ,** sutkinja Vrhovnog suda Republike Srpske, *„Krivično djelo trgovina uticajem u praksi Vrhovnog suda Republike Srpske“;* **Emir NERADIN**, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, *„Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“;* **dr. sci. Mirza HUKELJIĆ,** sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, *„Obavještavanje osumnjičenog odnosno optuženog o djelu i krivičnom djelu i osnovama sumnje u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“*

mr. Božidarka Dugonjić, predsjednica Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: *„Saizvršilaštvo u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“*

Zaključak:

Institut saizvršilaštva predstavlja jedno od najsloženijih pitanja općeg dijela krivičnog zakona, naročito zbog potrebe pravilnog razgraničenja saizvršilaštva od drugih oblika saučesništva, naročito pomaganja, te ocjene šta u svakom konkretnom slučaju predstavlja odlučujući doprinos učinjenju krivičnog djela, a šta „obični“ doprinos. Sudska praksa Vrhovnog suda FBiH daje okvir za pravilno razumijevanje i primjenu odredbe člana 31. KZ FBiH, razjašnjavajući, između ostalog, da značaj odlučujućeg doprinosa može imati samo takva radnja saizvršioca bez koje krivično djelo ne bi moglo biti učinjeno ili ne bi moglo biti učinjeno na način na koji je učinjeno. Upravo kroz takvo tumačenje teorije vlasti nad djelom, Vrhovni sud FBiH daje kriterije za razlikovanje saizvršilaštva od pomaganja. Analizirane odluke pokazuju i da prethodni dogovor nije nužan uvjet saizvršilaštva, nego je to, u

subjektivnom smislu, postojanje svijesti i volje za zajedničko izvršenje djela. Poseban značaj imaju odluke koje se bave granicom krivnje saizvršilaca u slučajevima kvantitativnog ekscesa, konkretizirajući okolnosti koje su od značaja za ocjenu da li je teža posljedica bila obuhvaćena umišljajem saizvršilaca ili ne. Zaključno, praksa Vrhovnog suda FBiH daje značajan doprinos pravilnoj i ujednačenoj primjeni instituta saizvršilaštva, te kroz konkretizaciju zakonskih odrednica i snagom argumentacije, pruža jasne smjernice prvostepenim sudovima za postupanje u tim predmetima.

dr. sci. Ljiljana Filipović, predsjednica Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: *„Privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“*

Zaključci:

- intenzivirati obuku sudija i tužitelja u pogledu primjene Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u skladu sa domaćom sudskom praksom i praksom ESLJP,

- preispitati rješenja sadržana u navedenom zakonu u skladu sa rezultatima praktične primjene tog zakona, a posebno,

- razmotriti nužnost uvođenja u pomenuti zakon odredaba o sadržini izreke i obrazloženja rješenja o određivanju/produžavanju privremenih mjera osiguranja,

Svetlana Marić, sutkinja Vrhovnog suda Republike Srpske: *„Krivično djelo trgovina uticajem u praksi Vrhovnog suda Republike Srpske“*

Zaključci:

Analizom predmeta u kojima je Vrhovni sud Republike Srpske u posljednjih deset godina odlučivao u krivičnim postupcima protiv optuženih zbog krivičnog djela trgovina uticajem iz člana 321. Krivičnog zakonika Republike Srpske (KZ RS), uočeno je da broj pokrenutih i uspješno okončanih postupaka ne odražava ni približno realno prisustvo ovog koruptivnog krivičnog djela u našem društvu, u kojem je trgovina uticajem već postala prihvaćeni model ponašanja i nerijetko je i jedini način da građani ostvare svoja prava i zadovolje važne egzistencijalne potrebe.

Za suzbijanje ovog raširenog oblika korupcije, neophodno je promovisati institucionalne reforme i prakse, koje pored jačanja kapaciteta policije i pravosuđa, podrazumijevaju i pokretanje otvorenog dijaloga među odgovornim nosiocima pravosudnih funkcija o svemu što se u praksi pokazuje kao sporno u razumjevanju krivičnog djela trgovina uticajem i predstavlja smetnju za uspješno procesuiranje njegovih učinilaca, pa i dijaloga o svemu što pobuđuje sumnju javnosti da je ovom vidu korupcije podložno i samo pravosuđe.

Krivično djelo trgovina uticajem ima više oblika koje određuju različiti izvršioci i radnje izvršenja. Svih pet oblika ovog krivičnog djela iz člana 321. KZ RS odnose se na posredovanje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. Izvršioci mogu biti službena lica koja za takvo posredovanje koriste svoj službeni položaj, ali i svako drugi ako u tu svrhu koristi svoj društveni položaj ili uticaj koji ima stvarno ili se pretpostavlja da ga ima, ako za to zahtijeva ili primi nagradu ili neku drugu korist (stav 1.), kao i lice koje inkriminisano posredovanje ponudi ili da nagradu ili drugu korist, bilo neposredno ili posredstvom trećeg lica (stav 2.).

Kako je nuđenje nagrade ili druge koristi inkriminisano (stav 2.), bilo bi očekivano i u skladu sa *članom 12.* Krivičnopravne konvencije o korupciji Savjeta Evrope, da je (stavom 1.) inkriminisano i prihvatanje takve ponude, u kom pravcu je nužno predložiti dopuna odredbe člana 321. stav 1. KZ RS.

Za postojanje djela iz stava 1. je potrebno da učinilac za posredovanje zahtijeva ili primi nagradu ili neku drugu korist za sebe ili drugog, dok posredovanje može ali i ne mora ni biti izvršeno. Sam način posredovanja nije zakonom definisan i ono se može izvršiti na razne načine (nagovaranjem, obećanjem poklona, napredovanja u službi ili neke druge pogodnosti i sl.), dok službena radnja na koju se posredovanje odnosi mora biti dozvoljena po pravilima službe određenog službenog lica. Ako se posredovanje odnosi na nedozvoljenu službenu radnju, radi se o težem obliku krivičnog djela trgovina uticajem iz stava 3.

U praksi je otvoreno pitanje mogućnosti postojanja pokušaja krivičnog djela trgovina uticajem iz člana 321. stav 1. KZ RS, kao i pitanje da li zahtijevanje nagrade ili neke druge koristi, u smislu radnje izvršenja ovog krivičnog djela, podrazumijeva samo jasnu i nedvosmislenu izjavu učinioca da je to uslov za njegovo posredovanje i/ili izvršenja službene radnje na koju se posredovanje odnosi, ili bi se zahtjevanjem u smislu ovog krivičnog djela moglo smatrati i postupanje koje na indirektan, ali jasan način na to ukazuju, kao recimo predočavanjem negativnih posljedica koje bi mogle u suprotnom nastupiti. Za praksu je ovo naročito važno pitanje, kod činjenice da prihvatanje samog obećanja nagrade nije inkriminisano, a da u stvarnosti oni koji trguju uticajem, za to nagradu često ne zahtijevaju direktno i otvoreno, postavljajući je kao uslov za svoje posredovanje, već to čine na razne „suptilnije“ načine, neodređenim verbalnim izjavama i konkludentnim radnjama iz kojih se sa sigurnošću može zaključiti da za posredovanje zahtijevaju nagradu.

Ako se optuženom stavlja na teret korištenje pretpostavljenog uticaja, takav se uticaj mora jasno činjenično opisati i nesumnjivo dokazati. Kada se na te okolnosti saslušavaju kao svjedoci oni koji su dali nagradu učiniocu ovog krivičnog djela, pretpostavljajući da on može uticati da se izvrši neka službena radnja za koju su oni zainteresovani, opravdano je da tužioci ovim svjedocima daju imunitet od gonjenja za krivično djelo trgovina uticajem iz člana 321. stav 2. KZ RS.

Teži oblik krivičnog djela trgovina uticajem iz člana 321. stav 3. KZ RS postoji ako učinilac, koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili stvarni ili pretpostavljeni uticaj, posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti. Djelo je dovršeno već umišljajnim preduzimanjem same inkriminisane radnje posredovanja, bez obzira da li je nedozvoljena službena radnja izvršena i da li je službeno lice koje ju je preduzelo bilo svjesno njene nedozvoljenosti ili je vjerovalo da postupa u skladu sa pravilima svoje službe.

Vrijeme prijema nagrade za posredovanje nema odlučan značaj za postojanje krivičnog djela iz člana 321. stav 1. KZ RS, tako da učinilac ovog djela može nagradu primiti i prije i poslije posredovanja. S tim u vezi zakon ne pravi razliku, kao kod krivičnog dela primanja mita iz člana 319. KZ RS, kod kojeg je primanje poklona nakon preduzete službene radnje, propisano kao okolnost koja tom krivičnom djelu (stav 3.) daje blaži oblik.

Za razliku od izvršioca krivičnog djela primanje mita, službeno lice kao izvršilac krivičnog djela iz člana 321. stav 1. KZ RS ne prima nagradu da bi sam izvršio ili propustio da izvrši neku službenu radnju u okviru svojih službenih ovlaštenja, već da bi direktno ili indirektno uticao na neko drugo službeno lice da tako postupi, pri čemu njegovo inkriminisano posredovanje ne podrazumijeva i zloupotrebu njihovih službenih dužnosti ili ovlaštenja (kao radnji izvršenja krivičnog djela

zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 315. KZ RS), već predstavlja takvo protivpravno postupanje koje je izvan njegovih službenih dužnosti i nadležnosti.

Sama priroda ovih djela isključuje primjenu instituta zanemarljivo opasnog djela, čak i kada je pribavljena korist male vrijednosti. Krivično djelo trgovina uticajem iz člana 321. KZ RS spada u grupu krivičnih djela protiv službene dužnosti i po prirodi zaštitnog objekta ne može smatrati zanemarljivo opasnim zbog malog značaja i neznatnosti ili odsutnosti štetnih posljedica, jer se njegovim izvršenjem ugrožava zakonito i pravilno vršenje službe i urušava povjerenje građana u vršenju javne vlasti.

Pored malog broja osuđujućih presuda, primjetno je da su učiniocima krivičnih dijela trgovina uticajem iz člana 321. KZ RS, izrečene vrlo blage krivične sankcije, što ne doprinosi suzbijanju ove opasne vrste kriminaliteta.

Emir Neradin, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: *„Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“*

Zaključci:

- Primjena ZONSIKD-a kao posebnog zakona koja je započela 2015. godine u praksi je izazvala potrebu za tumačenjem niza odredbi tog zakona.

- Stavovi koje je Vrhovni sud FBiH zauzeo po pitanju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom doprinose tumačenju i primjeni zakona koji regulišu ovu složenu materiju i osiguravaju ujednačenu sudsku praksu.

- Upoznavanje sa stavovima sudske prakse Vrhovnog suda FBiH po pitanju oduzimanja imovinske koristi (dostupna putem biltena, baza sudskih odluka, organizovanih oblika edukacije i dr.) je od značaja za praktičnu i efikasnu primjenu zakonskog okvira za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

dr. sci. Mirza Hukeljić, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: *„Obavještavanje osumnjičenog odnosno optuženog o djelu i krivičnom djelu i osnovama sumnje u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“*

Zaključak:

Pravo osumnjičenog na obaviještenost o djelu i prirodi optužbe predstavlja jednu od temeljnih garancija prava na odbranu i pravičnog suđenja. Ono je istovremeno garancija i konvencijskog ranga – iz člana 6. stava 3. tačke a) EKLJP – i garancija zakonodavnog ranga u ZKP FBiH.

Standardi koje je razvio ESLJP – hitnost, detaljnost i efektivnost obaviještenosti – potvrđeni su i u Direktivi 2012/13/EU i nalaze svoju operacionalizaciju u odredbama članova 6. i 92. ZKP FBiH. Sudska praksa Vrhovnog suda FBiH, razvijena u nizu odluka koje su bile predmetom ovog referata, dosljedno primjenjuje ove standarde na konkretan krivičnoprocesni okvir, utvrđujući jasne procesne posljedice za slučaj njihovog kršenja.

Obaviještenost koja se iscrpljuje u navođenju *zakonskog naziva i broja člana* krivičnog zakona – bez saopćavanja činjeničnog supstrata, radnji izvršenja i osnova sumnje – *ne ispunjava zakonski zahtjev* i ima za posljedicu: (a) nezakonitost iskaza osumnjičenog pribavljenog na taj način, uz nemogućnost

zasnivanja sudske odluke na takvom iskazu; i (b) okolnost koja isključuje krivično gonjenje, koja zabranjuje podizanje optužnice i nalaže donošenje presude kojom se optužba odbija.

S druge strane, ZKP FBiH ne poznaje formalistički zahtjev koji bi bio samom sebi svrha. Ako iz sadržaja ispitivanja – bez obzira na formalnu strukturu zapisnika – nesumnjivo slijedi da je osumnjičeni razumio za šta se tereti, što je potvrđeno konkretnom odbranom koja se osvrće na navode optužbe, tada je zahtjev iz člana 92. stava 2. i člana 240. stava 5. ZKP FBiH ispunjen, odnosno odlučuje *efektivnost, a ne formalnost.*

Imajući u vidu da ZKP FBiH, kako je utvrđeno u relevantnoj stručnoj literaturi, ne propisuje obavezu informisanja bez odlaganja ni obavezu dostave pisane pouke o pravima, a da te obveze jasno postavljaju EKLJP i Direktiva 2012/13/EU, zakonodavna intervencija kojom bi se domaće pravo uskladilo s tim standardima ostaje nužan korak u razvoju krivičnoprocesnog zakonodavstva u Federaciji Bosne i Hercegovine.

II SESIJA: 12:30 – 15:00
Panel: Digitalni dokazi, umjetna inteligencija

Moderator: dr. Arben MURTEZIĆ, pravni savjetnik potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine;

Panelisti: Marin MRČELA, sudija Vrhovnog suda Republike Hrvatske – temu podržala Akademija evropskog prava, *„Dovođenje u opasnost života i imovine sustavom umjetne inteligencije“;* **prof. em. dr. Hajrija SIJERČIĆ-ČOLIĆ**, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, *„Procesne garancije za zaštitu prava na privatnost i zahtjevi iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“;* **prof. dr. Saša MRDOVIĆ**, Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Sarajevu, *„Tehnički aspekt osiguranja i ekstrakcije digitalnih dokaza u krivičnom postupku“;* **dr. Arben MURTEZIĆ**, pravni savjetnik potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine, *„Digitalni dokazi i međunarodna pravna pomoć: novi globalni standardi u svjetlu Konvencije Ujedinjenih nacija protiv kompjuterskog kriminala“;* **Saša PETROVIĆ**, v. d. načelnika Odjeljenja za borbu protiv kompjuterskog kriminala FUP-a i **Elvira KUREŠEPI**, istražiteljica za borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece posredstvom interneta FUP-a, *„Umjetna inteligencija i krivičnopravni aspekti istrage: izazovi, zloupotrebe i mogućnosti u savremenim kriminalističkim istragama“;* **mr. sci. Vahidin ĐALTUR**, stalni sudski vještak za informaciono-komunikacionu oblast, *„Savremeni izazovi u prikupljanju elektronskih dokaza sa mobilnih telefona: u današnjem vremenu čekanje nije neutralno, ono je destruktivno“*

Marin Mrčela, Sudija Vrhovnog suda Republike Hrvatske - temu podržala Akademija evropskog prava: *„Dovođenje u opasnost života i imovine sustavom umjetne inteligencije“*

Zaključci:

- Pojava umjetne inteligencije traži prilagođavanje kaznenopravne zaštite, osobito u nekim područjima (promet, medicina, vojni i finansijski sektor itd.).

- Tradicionalni aspekti (uzročnost i krivnja) mogli bi biti nedovoljni, a odgovornost pravnih osoba za kaznena djela postaje značajnije područje kaznenopravne odgovornosti.

- Novo kazneno djelo Dovođenje u opasnost života i tijela sustavom umjetne inteligencije vodi računa o specifičnostima situacija kada su zabranjena ponašanja izazvana sustavom umjetne inteligencije.

- U mogućim kaznenom postupcima bit će nužno razviti novo područje računalnog vještačenja koje će uključivati razne stručnjake; one zadužene za izradu opipljivih dijelova računalnog sustava (*hardware*), one zadužene za programsku podršku (*software*) i one koji će sve potrebne dijelove sklopiti i sustav umjetne inteligencije.

- Zbog složenosti sustava umjetne inteligencije, dokazivanje može biti otežano.

- Ipak, treba naglasiti da je svaki sustav umjetne inteligencije (za sada) napravio čovjek

Prof. em. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu: *„Procesne garancije za zaštitu prava na privatnost i zahtjevi iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“*

Zaključci:

Zaštita ljudskih prava i sloboda u digitalnom dobu predstavlja jedan od najvećih izazova XXI vijeka s obzirom da tehnološki napredak često pretiče i zaobilazi pravne i etičke okvire. Samim tim stvaraju se novi oblici rizika za osnovna prava i slobode čovjeka, zbog čega nije neosnovano niti pretjerano tvrditi da upravo ona mogu biti jedna od najvećih žrtava novog digitalnog doba.

Tehnološki napredak stavio je krivičnom pravosuđu na raspolaganje širok raspon korisnih informacija s obzirom na to da svako korištenje digitalnih tehnologija ostavlja namjeran ili nenamjeran “digitalni trag” za sobom. Digitalni dokazi u današnjem dobu predstavljaju veliki izazov za subjekte krivičnog pravosuđa i pravni poredak uopšte. Ključna pitanja koja se postavljaju odnose se na adekvatno normativno regulisanje korištenja takvih informacija kao dokaza, definisanje pojma digitalnog dokaza, ali i niz drugih pitanja u vezi s otkrivanjem, pribavljanjem, interpretacijom i ocjenom ove vrste dokaza.

Postojanje pozitivnih obaveza države prema EKLJP, iako su one posebno značajne u kontekstu zabrane diskriminacije, zaštite života te sprečavanja nečovječnog postupanja i mučenja, već odavno se ne negira ni u kontekstu poštovanja prava na privatnost i zaštitu specifičnih privatnih interesa. Pozitivne obaveze obavezuju države na aktivno djelovanje, i u odnosu na prava sadržana članu 8. EKLJP to je *conditio sine qua non* pravilnog i prihvatljivog pristupa zaštiti prava na privatnost.

Opšti je stav da prikupljanje stvarnih (materijalnih) dokaza za potrebe konkretnog krivičnog postupaka otvara pitanja povezana sa zaštitom ličnih podataka, neometanog dopisivanja i komuniciranja, posebno osumnjičene osobe, ali i drugih bez obzira na njihov krivičnoprocesni status, kao i trećih osoba.

Opšti je stav da pretresi i oduzimanja koji se obavljaju u poslovnim prostorima s ciljem prikupljanja dokaza za potrebe konkretnog krivičnog postupka, otvaraju pitanja, posebno u pogledu zaštite podataka, sa stajališta prava na poštovanje dopisivanja i doma. Jedan dio složene prirode prava na poštovanje slobodne prepiske i komunikacije nastaje ako se postupanje organa krivičnog postupka veže uz pretresanje i oduzimanje provedeno u advokatskim kancelarijama. Naime, ono se uvijek mora popratiti posebnim procesnim mjerama zaštite kao što su zaštita povjerljivosti podataka na kojoj se temelji odnos povjerenja između advokata i njegove stranke.

Prof. dr. Saša Mrdović, Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Sarajevu: *„Tehnički aspekt osiguranja i ekstrakcije digitalnih dokaza u krivičnom postupku“*

Zaključci:

- Digitalni tragovi su prolazni — brzina reakcije je presudna
- Forenzička procedura nije birokratija — to je preduslov upotrebljivosti dokaza.
- Precizna naredba o vještačenju direktno određuje hoće li istraga dobiti koristan odgovor.
- Digitalni dokaz je jak koliko i najslabija karika: prikupljanje → čuvanje → interpretacija.
- Vještak i sudija/tužilac moraju govoriti zajednički jezik — to je osnova uspješne saradnje.

Dr. Arben Murtezić, pravni savjetnik potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine: *„Digitalni dokazi i međunarodna pravna pomoć: novi globalni standardi u svjetlu Konvencije Ujedinjenih nacija protiv kompjuterskog kriminala“*

Zaključci:

- UN Konvencija protiv kompjuterskog kriminala će u narednom periodu biti važan međunarodni instrument

- Potrebno je stvoriti uslove za primjenu

- Uvesti edukaciju o ovoj Konvenciji u programe centara za edukaciju sudija i tužilaca

Saša Petrović, v.d. Načelnik Odjeljenja za borbu protiv kompjuterskog kriminala FUP-a i Elvira Kurešepi, Istražitelj za borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece posredstvom interneta FUP-a: *„Umjetna inteligencija i krivično-pravni aspekti istrage: Izazovi, zloupotrebe i mogućnosti u savremenim kriminalističkim istragama“*

Ekspertski zaključak i strateški prijedlog mjera:

Oznaka: HITNO – Prioritetno postupanje

Analiza savremenih bezbjednosnih izazova jasno ukazuje na činjenicu da se nalazimo u prelomnom trenutku kada je riječ o digitalnoj forenzici, pravu i nacionalnoj bezbjednosti. Tehnološki razvoj u oblasti umjetne inteligencije (UI) odvija se eksponencijalno brže od razvoja pravnih i institucionalnih mehanizama u Bosni i Hercegovini. Evidentan disbalans i hronično kašnjenje u praćenju AI trendova otvaraju prostor za sofisticirane oblike kompjuterskog kriminala, koordinisane napade na kritičnu infrastrukturu i manipulaciju javnim mnijenjem.
Kako obim i kompleksnost digitalnih podataka prevazilaze kapacitete tradicionalnih istražnih metoda, implementacija sopstvenih AI alata više nije pitanje budućnosti, već urgentan zahtjev koji je morao biti realizovan jučer. Koncept umjetna inteligencija protiv umjetne inteligencije postaje imperativ savremene bezbjednosti.

U cilju sprečavanja gubitka kontrole nad digitalnim prostorom i zaštite ustavnog poretka, predlaže se hitno usvajanje i provođenje sljedećih strateških mjera:

1. Osnivanje Vladinog AI Data Centra
(Prioritet br. 1)

Mjera: Hitno osnivanje i infrastrukturno opremanje centralnog Data centra za umjetnu inteligenciju od strane Vlade Federacije BiH.
Cilj: Kreiranje bezbjednog, suverenog i centralizovanog tehnološkog čvorišta koje će posjedovati neophodne hardverske i softverske kapacitete za obradu velikih količina podataka, hostovanje domaćih AI modela i podršku operativnim institucijama u borbi protiv cyber prijetnji.

2. Formiranje Federalnog CERT tima

Mjera: Ustrojavanje i operacionalizacija CERT tima (Computer Emergency Response Team) na nivou Federacije BiH.
Cilj: Uspostavljanje centralne tačke za prevenciju, rano upozoravanje i reagovanje na cyber incidente u realnom vremenu, s posebnim naglaskom na adaptivne AI napade usmjerene protiv informacionih sistema od javnog značaja.

3. Procedure za označavanje i blokadu „negativnog sadržaja“

Mjera: Normativno definisanje i hitno usvajanje procedura za precizno prepoznavanje i označavanje negativnog sadržaja na internetu (deepfake, manipulativni mediji, dezinformacije).
Cilj: Kreiranje pravno-tehničkih mehanizama koji omogućavaju hitan pristup takvim sadržajima i njihovu trenutnu blokadu ili uklanjanje s mreže uz minimalne proceduralne i birokratske prepreke, čime se sprečava destabilizacija društvenih procesa.

4. Formiranje Specijalizovanog odjela unutar Cyber kriminala FUP-a

Mjera: Unutar postojeće strukture Sektora kriminalističke policije FUP-a, a u sklopu Odjeljenja za borbu protiv kompjuterskog kriminala, formirati specijalizovani odjel za AI operacije i cyber ratovanje.
Cilj: Ovaj odjel će biti isključivo nadležan za: Razvoj, administriranje i upravljanje internim AI alatima prilagođenim forenzičkim i istražnim postupcima. Ofanzivno i defanzivno djelovanje u digitalnom prostoru s ciljem pravovremenog otkrivanja, mapiranja i potpune neutralizacije sofisticiranih AI prijetnji i generatora negativnog sadržaja.

5. Uspostavljanje Stalne radne grupe (Praksa + Nauka)

Mjera: Formiranje stalnog mješovitog tijela sastavljenog od vrhunskih praktičara iz policijskih agencija (operativaca/forenzičara) i istaknutih članova akademske zajednice u BiH.
Cilj: Kontinuirano kreiranje i ažuriranje politika razvoja umjetne inteligencije u bezbjednosnom sektoru, usmjeravanje zakonskih reformi i strateško predviđanje budućih oblika zloupotrebe AI tehnologija.

Rezime:

Bez sistemskog odgovora koji sinergijski povezuje osnivanje državne AI infrastrukture, zakonodavne reforme i formiranje namjenskih operativnih jedinica unutar Federalne uprave policije, institucije rizikuju potpuni gubitak koraka u eri agresivnog tehnološkog razvoja. Ove mjere se moraju smatrati pitanjem od vitalnog nacionalnog i bezbjednosnog interesa.

mr. sci. Vahidin Đaltur, stalni sudski vještak za informaciono-komunikacionu oblast: *„Savremeni izazovi u prikupljanju elektronskih dokaza sa mobilnih telefona: u današnjem vremenu čekanje nije neutralno, ono je destruktivno“*

Budući trendovi i preporuke:

Savremeni izazovi u prikupljanju digitalnih dokaza s mobilnih telefona zahtijevaju kontinuirano usavršavanje forenzičkih metoda i prilagođavanje novim sigurnosnim tehnologijama. Razvoj naprednih funkcija zaštite podataka, kao što su BFU/AFU režimi, „stolen device protection" i Wipe aplikacije, postavlja nove standarde u mobilnoj forenzici. Preporučuje se intenzivna saradnja između proizvođača uređaja, sigurnosnih eksperata i pravnih institucija radi iznalaženja optimalnih rješenja za prikupljanje dokaza, uz poštovanje privatnosti i pravnih normi.

Završetak prvog dana rada savjetovanja

PETAK, 5. 6. 2026. GODINE
(Rad po radnim grupama)

PANEL- „Upravljanje složenim predmetima organizovanog kriminala i korupcije"
09:00 – 10:45 (SALA I)
Panel podržan od strane INL - Biro za međunarodne narkotike i provođenje zakona: Bosna i Hercegovina;

Moderatorica: Vesna KOVAČEVIĆ, sutkinja Višeg suda u Podgorici, Specijalno odjeljenje za organizovani kriminal i visoku korupciju;

Panelisti: Kenneth H. WINE, sudija Vrhovnog suda San Francisca, *„Upravljanje složenim predmetima organizovanog kriminala i korupcije – sudijska perspektiva";* **Jason ANDERSON**, okružni tužilac okruga San Bernardino, *„Upravljanje složenim predmetima organizovanog kriminala i korupcije – tužilačka perspektiva";* **Vesna KOVAČEVIĆ**, sutkinja Višeg suda u Podgorici, Specijalno odjeljenje za organizovani kriminal i visoku korupciju, *„Upravljanje složenim predmetima organizovanog kriminala i korupcije"*

Izvještaj sa panela:

Okružni tužilac Jason Anderson i sudija Vrhovnog suda San Francisca Kenneth H. Wine pozvani su od strane američkog State Departmenta kao gostujući predavači putem programa Biroa za međunarodne poslove protiv narkotika i provođenja zakona (INL), koji podržava globalne napore za jačanje pravosudnih sistema, provodi obuke za borbu protiv transnacionalnih kriminalnih organizacija (TCO) i poboljšava prekograničnu saradnju.

Okružni tužilac Jason Anderson pridružio se sudiji Višeg suda San Francisca Kennethu Wineu u prezentaciji o složenim krivičnim gonjenjima, slučajevima s više optuženih i rastućoj ulozi digitalnih dokaza u modernim sudnicama. Panelu su prisustvovale sudije i tužioci iz cijele Bosne i Hercegovine, što je pokrenulo značajnu diskusiju o zajedničkim izazovima s kojima se danas suočavaju krivičnopravni sistemi.

Tokom konferencije, predavač Jason Anderson je također istakao rad Jedinice za visokotehnološki kriminal (HTCU) okružnog tužioca okruga San Bernardino, specijaliziranog odjela koji identificira, prikuplja i analizira digitalne dokaze korištene u krivičnim gonjenjima. Podijelio je video u kojem sudjeluju članovi HTCU-a i razgovarao o tome kako digitalna forenzika, uključujući

analizu mobilnih uređaja i tehnike sajber istrage, podržava tačno iznošenje dokaza na sudu i jača svjedočenja potrebna za postizanje pravednih i pouzdanih ishoda. Kako tehnologija nastavlja utjecati i na kriminalne aktivnosti i na funkcioniranje pravosudnog sistema, obučeni stručnjaci za digitalnu forenziku igraju ključnu ulogu u osiguravanju transparentnih i na dokazima zasnovanih krivičnih gonjenja.

Predavačima je bila čast pridružiti se kolegama u Bosni i Hercegovini kako bismo razgovarali o promjenjivim izazovima s kojima se suočavaju sistemi krivičnog pravosuđa širom svijeta. Razmjenom ideja poredimo iskustva i učimo jedni od drugih, postajemo spremniji da se suočimo sa složenim prijetnjama koje prelaze granice te da s integritetom i transparentnošću podržavamo vladavinu prava.

INL program, prvobitno kreiran 1978. godine radi smanjenja trgovine drogom u Sjedinjenim Američkim Državama, značajno se proširio tokom godina. Danas, program sarađuje sa partnerskim vladama, međunarodnim organizacijama i američkim saveznim, državnim i lokalnim pravosudnim agencijama kako bi izgradio i podržao efikasne i transparentne institucije krivičnog pravosuđa. Cilj INL-a u borbi protiv transnacionalnih kriminalnih organizacija, promovisanju profesionalnih praksi i međunarodne saradnje, doprinosi sigurnijim i stabilnijim zajednicama širom svijeta.

PANEL- „Zaštita životne sredine/okoliša“
11:15 – 13:00 (SALA I)

Moderator: Bahrija DAUTOVIĆ, Advokatska komora Federacije Bosne i Hercegovine, advokat iz Tuzle;

Panelisti: Prof. dr Veljko IKANOVIĆ, Sudija Vrhovnog suda Republike Srpske, “Pravci razvoja ekološkog krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini”; **Dino REDŽOVIĆ,** Okružni javni tužilac, Okružno javno tužilaštvo u Trebinju, *„Usklađenost zakonodavstva BiH sa pravnom tekovinom EU u oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine“;* **Akademik, prof. dr. Muriz SPAHIĆ,** stručnjak i hidrolog, bivši dekan na Prirodno-matematičkom fakultetu u Sarajevu, *“Analiza nedostataka institucionalnih i pravnih okvira na državnom, entitetskom i međuentitetskom nivou: Studija slučaja gornjeg toka Neretve - izumiranje vodenih organizama nizvodno od Uloga (septembar 2025.)“*

Prof. dr Veljko Ikanović, Sudija Vrhovnog suda Republike Srpske: “Pravci razvoja ekološkog krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini”;

Zaključak:

Zaštita životne sredine putem krivičnog prava u Bosni i Hercegovini nije zadovoljavajuća s obzirom na nove oblike ugrožavanja životne sredine koji su rezultat ekonomskog, tehnološkog i društvenog razvoja, kao i promjena svojinske strukture nad resursima životne sredine, sredstava eksploatacije, svojinske i upravljačke strukture pravnih lica koja koriste pojedine resurse, jačinu ugrožavanja i spregu sa koruptivnim krivičnim djelima i organizovanim kriminalom. Zakonodavni okvir još uvijek zaostaje za savremenim naučnim shvatanjima i zakonskim rješenjima zasnovanim na zahtjevima koji se postavljaju pred države članice i one koje imaju kandidatski status za članstvo u Evropskoj uniji. Zaostajanje je značajno kako u pogledu dijapazona radnji i ponašanja koja predstavljaju krivična djela protiv životne sredine, tako i u krivičnim sankcijama koje ne sadrže posebne mjere kojima se nalaže obnavljanje životne sredine i otklanjanje njenog narušenog

kvaliteta, naknada štete kojom se stimuliše optuženi da zbog blažeg kažnjavanja uspostavlja ranije stanje i slično. Očigledno je da poglavlje koje sadrži krivična djela protiv životne sredine mora biti detaljno prerađeno i dopunjeno sa novim oblicima krivičnih djela protiv životne sredine.

Što se tiče krivičnih sankcija one takođe traže temeljnu reviziju, kako u pogledu vrste i sadržine, tako i u pogledu visine propisanih kazni. Visina zaprijećenih kazni i njihov raspon za pojedina krivična djela nije zadovoljavajuće postavljen ni kod ovog broja krivičnih djela. Kaznenim okvirima moraju se značajno povisiti posebni maksimumi kazni zatvora i novčanih kazni za pojedina krivična djela. Kvalifikovani oblici se moraju uskladiti sa sugestijom Direktive i značajno izmijeniti njihov opis, vrsta i visina zaprijećenih kazni. Takođe se mora proširiti sistem mjera bezbjednosti, sa posebnim težištem na otklanjanju posljedica krivičnog djela i sprečavanju određenim zabranama da fizička i pravna lica koja počine krivično djelo određene vrste, težine ili kao povratnici i dalje vrše tu djelatnost.

Zaključak je da uređenje krivičnih djela protiv životne sredine u domaćem krivičnom zakonodavstvu jeste samo polazna osnova djelimično usklađena sa pravom Evropske unije ali koja traži da se u mnogim segmentima dopuni i proširi. Zaštita putem krivičnog prava mora se obezbijediti suštinskim izmjenama pozitivnog zakonodavstva zasnovanog na najnovijim dostignućima nauke krivičnog prava, uz uvažavanje uporednopravnog zakonodavstva i komunitarnog prava. Ovakav pristup treba da bude izraz svijesti i volje domaćeg zakonodavca o nužnosti da se ovo opšte dobro blagovremeno zaštiti na odgovarajući način.

Dino Redžović, Okružni javni tužilac, Okružno javno tužilaštvo u Trebinju: *„Usklađenost zakonodavstva BiH sa pravnom tekovinom EU u oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine“*

Zaključci:

- Korišćenje EU integracijskog okvira kao poluge za stvarnu transformaciju okolišno-pravosudnog sistema – jedini put ka ekološki odgovornom i pravno uređenom društvu.

- Hitno je potrebno inovirati i harmonizovati entitetske krivične zakone, specijalizovati tužioce i sudije, pokrenuti finansijske istrage i dosljedno primjenjivati princip oduzimanja nelegalne imovinske koristi.

- Bosna i Hercegovina posjeduje formalne temelje. Nedostaje politička volja i institucionalni kapacitet za transformaciju zakona u knjigama u zakon u praksi.

Akademik, prof. dr. Muriz SPAHIĆ, stručnjak i hidrolog, bivši dekan na Prirodno-matematičkom fakultetu u Sarajevu: “Analiza nedostataka institucionalnih i pravnih okvira na državnom, entitetskom i međuentitetskom nivou: Studija slučaja gornjeg toka Neretve - izumiranje vodenih organizama nizvodno od Uloga (septembar 2025.)“

Zaključci:

1. Zaštita životne sredine/okoliša mora postati jedan od prioriteta krivičnopravne politike Bosne i Hercegovine. Ozbiljni oblici zagađenja i ugrožavanja faktora života: voda, zraka, tla, prirodnih

staništa, biodiverziteta i nezakonitog korištenja prirodnih resursa zahtijevaju efikasnu reakciju pravosudnih institucija kroz dosljednu primjenu krivičnog zakonodavstva.

Preporuka: Nastaviti usklađivanje krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa pravnom stečevinom Evropske unije u oblasti zaštite životne sredine/okoliša.

2. Tužilaštva trebaju razviti proaktivniji pristup u procesuiranju krivičnih djela protiv životne sredine/okoliša, blagovremenim pokretanjem istraga, osiguranjem materijalnih dokaza, angažovanjem odgovarajućih vještaka i utvrđivanjem odgovornosti fizičkih i pravnih lica.

*Preporuka: J*ačati specijalizaciju sudija, tužilaca i istražnih organa kroz kontinuiranu edukaciju iz oblasti zaštite životne sredine/okoliša i procesuiranja ekološkog kriminala.

3. Sudovi trebaju razvijati jedinstvenu sudsku praksu u predmetima ekološkog kriminala, posebno u ocjeni naučnih dokaza, utvrđivanju uzročno-posljedične veze između štetne radnje i nastale štete, kao i u odmjeravanju sankcija koje će imati stvarni preventivni učinak.

Preporuka: Izraditi jedinstvene smjernice za postupanje policijskih agencija, inspekcijskih organa i tužilaštava u slučajevima ekoloških incidenata.

4. U predmetima u kojima posljedice prelaze granice entiteta ili Brčko distrikta potrebno je dosljedno primjenjivati odredbe o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti, uključujući mogućnost postupanja institucija Bosne i Hercegovine kada za to postoje zakonski uslovi.

Preporuka: Uspostaviti institucionalni okvir za redovno angažovanje naučnih i stručnih institucija u svim složenim predmetima koji se odnose na zaštitu prirode.

5. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti zaštiti zaštićenih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, njihovih staništa i cjelokupnog biodiverziteta, imajući u vidu da posljedice njihovog uništavanja često imaju trajni karakter.

Preporuka: Jačati međuinstitucionalnu, međuentitetsku i međunarodnu saradnju u predmetima koji imaju prekogranične ili međuentitetske posljedice.

6. Efikasno procesuiranje ekoloških delikata zahtijeva trajnu saradnju sudova, tužilaštava, policijskih agencija, inspekcijskih organa, hidro-meteoroloških službi, naučnih institucija, univerziteta i akreditovanih laboratorija.

Preporuka: Dosljedno primjenjivati načelo „zagađivač plaća“, uključujući obavezu sanacije i obnove oštećenih prirodnih ekosistema.

7. Potrebno je uspostaviti jedinstvenu bazu eksperata i sudskih vještaka iz oblasti ekologije, geoekologije, hidrologije, biologije, ihtiologije, geologije, geografije, hemije, zaštite voda i drugih prirodnih nauka radi pružanja stručne pomoći pravosudnim institucijama.

Preporuka: Uspostaviti jedinstvenu evidenciju sudske prakse u predmetima zaštite životne sredine/okoliša radi ujednačavanja sudskog postupanja.

8. Neophodno je uspostaviti sistem kontinuiranog hidrometeorološkog i ekološkog monitoringa rijeka, akumulacija i drugih osjetljivih prirodnih sistema u Bosni i Hercegovini, kako bi

se omogućilo pravovremeno otkrivanje štetnih pojava, njihovo dokazivanje i efikasno procesuiranje odgovornih lica.

Preporuka: Preporučuje se da organizatori budućih savjetovanja iz krivičnopravne oblasti u Bosni i Hercegovini u kontinuitetu uvrštavaju posebne tematske cjeline posvećene zaštiti životne sredine, klimatskim promjenama i procesuiranju ekološkog kriminala. Ova oblast treba postati sastavni dio programa stručnog usavršavanja sudija, tužilaca i drugih nosilaca pravosudnih funkcija, uz aktivno učešće stručnjaka iz prirodnih, biotehničkih i društvenih nauka.

9. Uporedna iskustva Evropske unije potvrđuju da efikasna zaštita prirode zahtijeva jedinstven i koordiniran odgovor zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Savremeni evropski pristup zasniva se na tome da najteži oblici ugrožavanja životne sredine predstavljaju ozbiljan oblik kriminaliteta koji zahtijeva djelotvorno krivično gonjenje. Razvoj evropskog prava ide u pravcu specijalizacije sudija, tužilaca i istražnih organa za procesuiranje ekološkog kriminala, jačanja saradnje sa naučnim institucijama, primjene multidisciplinarnih vještačenja, savremenih metoda dokazivanja, kao i odgovornosti pravnih lica i odgovornih osoba za štetu nanesenu prirodi. Direktiva (EU) 2024/1203 o zaštiti okoliša putem krivičnog prava predstavlja novi evropski standard kojim se od država zahtijeva efikasnije procesuiranje najtežih oblika ugrožavanja prirode, primjena djelotvornih i odvraćajućih sankcija, oduzimanje protivpravno stečene koristi i obavezna sanacija nastale štete. Bosna i Hercegovina treba nastaviti usklađivanje svog zakonodavstva, institucionalnih kapaciteta i pravosudne prakse sa ovim evropskim standardima.

Preporuka: Preporučuje se Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko distrikta Bosne i Hercegovine da, u okviru svojih ustavnih nadležnosti, intenziviraju aktivnosti na donošenju, međusobnom usklađivanju i unapređenju zakona iz oblasti zaštite životne sredine/okoliša, u skladu sa pravnom stečevinom Evropske unije. Potrebno je osigurati cjelovit, funkcionalan i međusobno usklađen normativni okvir kojim će se precizno urediti zaštita voda, zraka, tla, biodiverziteta, prirodnih staništa, klimatskih promjena, upravljanja otpadom i odgovornosti za štetu nanesenu životnoj sredini/okolišu, uz jasno propisane mehanizme nadzora i odgovarajuće prekršajne i krivičnopravne sankcije. Samo kvalitetan i usklađen zakonodavni okvir omogućava sudijama i tužiocima dosljednu, efikasnu i pravovremenu primjenu prava u zaštiti prirode i javnog interesa.

10. Posebnu pažnju pravosudnih institucija, kao i nadležnih upravnih i inspekcijskih organa, potrebno je posvetiti sistemu dodjele, nadzora i realizacije koncesija za korištenje prirodnih bogatstava, naročito u oblasti rudnih resursa, mineralnih sirovina, hidroenergetskih potencijala, šumskih i vodnih resursa. U slučajevima kada eksploatacija prirodnih resursa dovodi ili može dovesti do narušavanja ekološke ravnoteže, zagađenja voda, zraka i tla, degradacije zemljišta, uništavanja biodiverziteta ili ugrožavanja zdravlja ljudi i drugih živih bića, potrebno je osigurati dosljednu primjenu prekršajnog i krivičnog zakonodavstva. Posebno se ukazuje na potrebu ispitivanja odgovornosti ne samo izvršilaca, nego i odgovornih lica u pravnim subjektima koji upravljaju koncesionim projektima, kao i nadležnih organa koji su učestvovali u postupku dodjele i nadzora koncesija.

Preporučuje se nadležnim zakonodavnim i izvršnim organima da unaprijede pravni okvir koji uređuje sistem koncesija i procjene uticaja na životnu sredinu, na način da se obezbijedi njihova međusobna usklađenost i stvarna preventivna funkcija. Posebno je potrebno osigurati da ekološki kriteriji, dugoročna zaštita prirodnih resursa i zaštita zdravlja stanovništva imaju primat u odnosu na isključivo ekonomske interese, te da se u svim slučajevima ozbiljnog narušavanja životne sredine osigura dosljedna primjena prekršajne i krivičnopravne odgovornosti.

11. Posebno je naglašeno da studije procjene uticaja na životnu sredinu/okoliš (EIA studije) moraju imati stvarni, suštinski dijagnostički i prognostički karakter, a ne biti formalno-administrativni uslov za izdavanje dozvola. One moraju obuhvatiti dugoročne, kumulativne i sinergetske efekte planiranih intervencija u prostoru, uključujući sve faze životnog ciklusa projekta – izgradnju, eksploataciju i prestanak rada objekta. Procjene moraju realno sagledati moguće promjene prirodne sredine i njenog uticaja u izmijenjenim uslovima na biodiverzitet i zdravlje stanovništva. Studije uticaja predstavljaju ključni preventivni instrument zaštite životne sredine i moraju imati odlučujuću težinu u procesu donošenja odluka o odobravanju projekata koji imaju potencijalno značajan uticaj na prirodne resurse.

Preporuka: Preporučuje se nadležnim institucijama, organima uprave i tijelima koja učestvuju u postupku izdavanja dozvola za zahvate u prostoru da osiguraju da studije procjene uticaja na životnu sredinu (EIA studije) budu izrađene kao stručno utemeljeni, objektivni i sveobuhvatni dokumenti sa stvarnim prognostičkim karakterom. Neophodno je normativno i praktično osigurati da ove studije obuhvate kumulativne, uzročno-posljedične i dugoročne efekte planiranih intervencija na vodne resurse, tlo, zrak, biodiverzitet i zdravlje ljudi, uključujući sve faze životnog ciklusa projekta (planiranje, izgradnja, eksploatacija i prestanak rada). Posebno se naglašava da EIA studije moraju imati stvarni uticaj na donošenje odluka, a ne predstavljati formalni uslov u postupku izdavanja odobrenja.

12. Neophodno je uspostaviti jasnu vezu između sistema koncesija, procjene uticaja na životnu sredinu i krivičnopravne odgovornosti. U slučajevima kada se utvrdi da su koncesioni projekti realizovani suprotno uslovima zaštite životne sredine, na osnovu neadekvatnih ili formalnih studija uticaja, ili uz kršenje propisanih ekoloških standarda, potrebno je ispitati eventualno postojanje krivične odgovornosti fizičkih i pravnih lica. Posebno je važno da se u ovakvim slučajevima osigura efikasna koordinacija između tužilaštava, sudova, inspekcijskih organa i stručnih institucija, kako bi se obezbijedilo potpuno i objektivno utvrđivanje činjenica i odgovornosti.

Preporuka: Preporučuje se jačanje normativne i institucionalne povezanosti sistema koncesija, procjene uticaja na životnu sredinu i krivičnopravne zaštite, kroz jasno definisane mehanizme kontrole, nadzora i odgovornosti. Potrebno je osigurati da se u svim slučajevima u kojima realizacija koncesionih projekata dovodi do značajnog narušavanja životne sredine, ili je zasnovana na neadekvatnim ili formalno izrađenim studijama uticaja, pravovremeno ispita odgovornost nadležnih fizičkih i pravnih lica, uključujući odgovorna lica u privrednim društvima i nadležnim organima uprave. U takvim slučajevima neophodno je osigurati efikasno postupanje tužilaštava i sudova, uz korištenje interdisciplinarnih vještačenja i koordinaciju svih nadležnih institucija, radi potpunog utvrđivanja činjenica i zaštite javnog interesa i životne sredine.

GENERALNI ZAKLJUČAK:

Očuvanje prirodnih resursa nije samo pitanje zaštite prirode, već i pitanje zaštite zdravlja ljudi, održivog razvoja, pravne sigurnosti i ispunjavanja međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine u procesu evropskih integracija.

Zaštita životne sredine/okoliša ne može biti odgovornost samo pravosuđa. Njena djelotvornost zavisi od usklađenog djelovanja zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, uz aktivno učešće naučne zajednice, stručnih institucija i civilnog društva. Samo cjelovit i funkcionalan pravni okvir, zasnovan na savremenim evropskim standardima, može omogućiti da sudije i tužioci efikasno

primjenjuju zakon i osiguraju djelotvornu krivičnopravnu zaštitu prirode i životne sredine/okoliša u Bosni i Hercegovini.

Učesnici panel diskusije izražavaju uvjerenje da će provedba navedenih zaključaka i preporuka doprinijeti unapređenju pravnog sistema Bosne i Hercegovine, jačanju povjerenja javnosti u pravosuđe i izgradnji efikasnog sistema zaštite prirode u skladu sa evropskim standardima i interesima sadašnjih i budućih generacija.

PANEL- Advokatske komore Federacije BiH i Advokatske komore Republike Srpske;
13:30 – 15:00 (SALA I)

Moderator: Sonja MALIĆ, Advokatska komora Republike Srpske, advokatica iz Prijedora;

Panelisti: Vlado ADAMOVIĆ, advokat iz Sarajeva, *„Kvalifikacija nasilja kao osnov sumnje“;* **Saša LABOTIĆ,** advokat iz Banja Luke, *„Zakonitost dokaza pribavljeni posebnim istražnim radnjama“;* **Miroslav KOTUR,** Okružni javni tužilac, Okružno javno tužilaštvo Banja Luka; *„Saradnja policije i tužioca prilikom provođenja posebnih istražnih mjera i radnji“;* **Dragan STANIŠIĆ,** advokat, Banja Luka, Bosna i Hercegovina i **Prof. dr Milan VUJANIĆ,** Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku, Budva; *"Sukob oduzimanja prvenstva prolaza i prekoračenja brzine";* **Adis HUSIĆ,** Tužilac**,** Kantonalnog tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona; *„Primjena saobraćajnih pojmova „radnja u saobraćaju“ i "neprilagođena brzina“ u krivičnim postupku i njihova neraskidiva veza sa načelom „povjerenja““;*

Vlado Adamović, advokat iz Sarajeva: *„Kvalifikacija nasilja kao osnov sumnje“*

Zaključak:

Potrebno je detaljno ispitati predmete prije optuženja kako bi se Zakon o zaštiti nasilja u porodici koristio kao lex specialis kod svih predmeta koji podležu nasilju među bivšim i sadašnjim partnerima. Čest problem predstavljaju procjene rizika od strane policijskih organa koji nemaju dovoljno vremena i podataka da bi uradili kvalitetne procjene koje bi bile smjernica sudu kod određivanja mjera zaštite žrtve, svakako je potrebno i ukazati na bolje provođenje mjera zabrane prilaska kako bi se osigurala efikasnost zaštite i spriječili tragični epilozi ovih predmeta čiji smo svjedoci u posljednje vrijeme.

Dragan Stanišić, advokat, Banja Luka, Bosna i Hercegovina i Prof. dr Milan Vujanić, Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku, Budva: *"Sukob oduzimanja prvenstva prolaza i prekoračenja brzine";*

Zaključci:

1. Sudar ne znači automatski oduzimanje prvenstva prolaza. Ključno je utvrditi da li je u trenutku započinjanja radnje uključenja već postojala opasna situacija, a ne samo gdje se kasnije dogodio sudar.
2. Član 49. ZoOBS BiH ne smije se tumačiti izolovano. Obaveza propuštanja vozila sa prvenstvom mora se posmatrati zajedno sa obavezom zakonite i prilagođene brzine iz članova 43. i 44. ZoOBS BiH.
3. Vozač koji se uključuje ima pravo računati na zakonitu brzinu vozila sa prvenstvom, osim ako je prekoračenje brzine bilo objektivno uočljivo.
4. Model bezbjedne udaljenosti je centralni kriterijum rada:

Sb = Vd × tr, gdje se bezbjednost uključenja cijeni prema dozvoljenoj brzini i vremenu potrebnom da se radnja izvrši.

5. Ako je stvarna udaljenost vozila sa prvenstvom bila veća od bezbjedne udaljenosti, a sudar je nastao samo zbog prekoračene brzine, brzina je isključivi uzrok nezgode.
6. Ako je radnja uključenja već stvorila opasnu situaciju, ali je prekoračenje brzine uticalo na mogućnost izbjegavanja ili težinu posljedica, postoji osnov za podijeljenu odgovornost
7. Ako je vozilo sa prvenstvom vozilo dozvoljenom i prilagođenom brzinom, a stvarna udaljenost je bila manja od bezbjedne, uzrok nezgode je radnja uključenja.
8. Sud i vještak moraju odgovoriti na četiri pitanja: kolika je bezbjedna udaljenost, kolika je bila stvarna udaljenost, da li bi do sudara došlo pri dozvoljenoj brzini i da li bi posljedice bile iste.
9. Rad zagovara napuštanje formalističkog pristupa u kojem se svako uključenje završeno sudarom automatski tretira kao oduzimanje prvenstva. Pravna kvalifikacija mora počivati na vremensko-prostornoj analizi i adekvatnoj uzročnosti.

Zaključna teza: pravilan pristup vodi ujednačavanju sudske prakse, jer razdvaja uzrok nezgode od okolnosti koje utiču samo na obim posljedice.

Adis Husić, Tužilac, Kantonalnog tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona: *„Primjena saobraćajnih pojmova „radnja u saobraćaju“ i "neprilagođena brzina“ u krivičnim postupku i njihova neraskidiva veza sa načelom „povjerenja““;*

Zaključci:

Prilikom donošenja tužilačkih odluka (optužnica ili naredbi o neprovođenju tj. obustavi istraga) odnosno prilikom donošenja sudskih presuda u predmetima saobraćajnih delikata, tužioci i sudije bi trebali dati mnogo veći značaj činjenici da su radnje u saobraćaju koje su poduzeli učesnici određene saobraćajne nezgode (član 36 st.1 ZOBSP-a) u neraskidivoj vezi sa općeprihvaćenim načelom povjerenja u saobraćaju, i da se javni promet bez te njihove uzajamne povezanosti nikada nije mogao normalno odvijati. Naravno, svemu tome prethodi detaljna vremensko-prostorna analiza saobraćajne dinamike koja govori o načinu kretanja tih učesnika na putu koju vrše isključivo vještaci saobraćajne struke. Oni vrše tačne izračune ne samo njihovih brzina kretanja i njihove međusobne udaljenosti prije samog sudara nego i ostalih bitnih parametara. Tek kada od vještaka dobiju te izračune sudije i tužioci su u stanju da izvedu pravilne zaključke o glavnim (osnovnim) uzrocima neke nezgode u situacijama kada su dva ili više učesnika u prometu poduzimali neke radnje u saobraćaju(preticanje, obilaženje, uključivanje sa sporednog na glavni put....itd) pri čemu je došlo do saobraćajne nezgode.

Nadalje, kod praktične primjene pojma "neprilagođena brzina" u krivičnim postupcima, nikako se ne bi smjelo desiti da se sudske i tužilačke odluke temelje samo na izračunu "prilagođene" brzine, a da se prethodno ne utvrdi da li je vozač zaista mogao i bio dužan neku "prepreku" predvidjeti ispred sebe na putu (posljednji dio odredbe čl.43 st.1 ZOBSP-a). Kako nije svaka prepreka predvidiva za vozača tako se ni on ne može uvijek smatrati odgovornim za saobraćajnu nezgodu ako do nje ipak dođe. Stoga bi se u krivičnom postupku trebao dati podjednak značaj obavezama za utvrđenjem ne samo "prilagođene" brzine kretanja već i "predvidivosti" određene prepreke na putu. Tek kada se te činjenice pravilno utvrde tužilac u istrazi, a sudija tokom suđenja, može izvući pravilan zaključak o tome da li je neka brzina bila prilagođena konkretnim saobraćajnim okolnostima ili ne, odnosno da li je vozač kriv zato sto se nije kretao tom brzinom ili ne.

PANEL- „Digitalno nasilje“
09:00 – 10:45 (SALA II)

Moderatorica: Mila ANTELJ, Pomoćnik direktora Centra za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj;

Panelisti: Prof. dr. Tamara MARIĆ, Ministarstvo pravde Republike Srpske, *"Pravo i zaštita žena i djevojčica od digitalnog nasilja u Bosni i Hercegovini";* **Doc. dr. sci. iur. Mirela RIKOVIĆ- KOLDŽO,** Stručna savjetnica Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, *"Odgovor na digitalno nasilje nad ženama sa osvrtom na Drugi dodatni protokol uz Konvenciju o cyber kriminalu";* **Vanr. prof. Sandi DIZDAREVIĆ,** Profesor na Evropskom univerzitetu Kallos Tuzla, predmeti: Kriminalistička psihologija i Kriminalistički intervju, Stalni sudski vještak za kriminalističko forenzičku oblast specijalnost kriminalistika, *„Fenomenologija aktuelnih oblika nasilja korištenjem digitalnih-sredstava“;*

Prof. dr. Tamara Marić, Ministarstvo pravde Republike Srpske: *"Pravo i zaštita žena i djevojčica od digitalnog nasilja u Bosni i Hercegovini"*

Zaključak:

Digitalno nasilje ili online nasilje predstavlja društveno-pravni fenomen pod kojim se podrazumijeva širok dijapazon nasilnih radnji i nedozvoljenih ponašanja koja se vrše nad ženama i djevojčicama na internetu ili online prostoru. Svaka od tih nedozvoljenih radnji i ponašanja ima zajednički element, a to je da štetno utiču na integritet osobe prema kojoj su usmjerene u smislu veoma opasnih posljedica po ličnost i zdravlje ličnosti. Dok odrasli sami odgovaraju za svoju nepromišljenost, posljedice po djecu mogu biti katastrofalne. Digitalno nasilje nije izolovan incident, već kontinuirani obrazac zlostavljanja. Ono predstavlja produžetak nasilja koje žene i djevojčice doživljavaju iz razloga povezanih sa spolom, uključujući i porodični ambijent, pošto se radi o legitimnom i podjednako štetnom pojavnom obliku rodno zasnovanog nasilja koje žene i djevojčice doživljavaju izvan interneta.

Digitalno nasilje koje se dešava onlajn, odnosno putem interneta je veoma opasno i doživljava se podjednako stvarno kao i nasilje koje se dešava uživo, odnosno lično. Upravo zato, kao i svaki drugi oblik nasilja, digitalno nasilje nad ženama i djevojčicama predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i kao takvo neprihvatljivo ponašanje je direktno ili indirektno prepoznato u odredbama veoma važnih međunarodnih dokumenata i konvencija.

Nasilje nad ženama i djecom na internetu posredstvom tehnologije nije manje ozbiljno niti manje štetno od drugih krivičnih djela. Izuzetno je važno podržati prava žena da se nasilje nad ženama na internetu posredstvom tehnologije tretira na isti način kao i ostale prijave kriminalnog ponašanja. Iako se digitalno nasilje može smatrati relativno novim krivičnopravnim fenomenom, zakonska regulativa poznaje i definiše određene oblike krivičnih djela koji mogu biti izvršeni putem interneta ili kompjuterskih mreža, dok su u procesnom dijelu tokom istraživanja i dokazivanja ove vrste krivičnih djela u praksi uočeni veliki nedostaci. Digitalno nasilje nije samo pojedinačan čin zlostavljanja, već sistemski problem koji zahtijeva sveobuhvatan pristup, od edukacije i prevencije do zakonskih i institucionalnih mjera. Prepoznavanje simptoma i znakova ovog oblika nasilja ključno je za pravovremeno zakonsko djelovanje, pružanje podrške žrtvama i sprječavanje daljnjih štetnih posljedica. Također je ključno osigurati snažne zakonodavne i tehničke mjere koje će žrtvama omogućiti zaštitu i pravdu, a predstavnicima pravosuđa i policije mogućnost vođenja kvalitetne istrage i procesuiranja ove vrste krivičnih djela.

Doc. dr. sci. iur. Mirela Riković- Koldžo, Stručna savjetnica Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine: *"Odgovor na digitalno nasilje nad ženama sa osvrtom na Drugi dodatni protokol uz Konvenciju o cyber kriminalu"*

Zaključak:

Drugi dodatni protokol uz Konvenciju o cyber kriminalu predstavlja važan alat i korak u tom pravcu, ali njegova efikasnost zavisi od dosljedne implementacije i harmonizacije zakonodavstva sa istim.

Ovaj protokol predviđai jačanje saradnje između država i privatnog sektora, posebno Internet provajdera i društvenih mreža, čime se može osigurati sigurniji digitalni prostor za žene.

Samo kombinacijom pravnih, institucionalnih i društvenih mjera moguće je osigurati sigurniji digitalni prostor za žene.

Digitalno nasilje nad ženama u Bosni i Hercegovini zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje usklađivanje zakonodavstva sa Drugim dodatnim protokolom uz Konvenciju o cyber kriminalu, jačanje saradnje između pravosudnih institucija i policijskih agencija, te uspostavljanje saradnje sa privatnim sektorom, kao i sistemska i kontinuirana edukacija svih aktera.

Vanr. prof. Sandi Dizdarević, Profesor na Evropskom univerzitetu Kallos Tuzla, predmeti: Kriminalistička psihologija i Kriminalistički intervju, Stalni sudski vještak za kriminalističko forenzičku oblast specijalnost kriminalistika: *„Fenomenologija aktuelnih oblika nasilja korištenjem digitalnih-sredstava“*

Zaključak:

Kako posjedovanje i trgovina kriptovalutama nisu nužno povezane sa kriminalnim aktivnostima neophodno je inicirati izmjenu pozitivnopravnih propisa i jasno regulisanje predmetne oblasti, prije svega u kontekstu krivičnopravnih i poreskih odnosno blanketnih propisa, i uopšte pojmovnih značenja kriptovaluta, kriptoimovine, te ukazati na nužnost takve precizne implementacije u kako entitetske, tako i odgovarajuće pravne okvire na nivou Bosne i Hercegovine naročito u PDV sistemu, odnosno u sistemu direktnih poreza. Potrebno je definisati jasna prava i obveze eventualnih investitora, kao i pružalaca usluga transakcijama virtuelnim valutama i usluga povezanih sa njima, kao i države sa druge strane, sve u duhu novih tehnologija i djelatnosti koje nisu ni postojale u vrijeme donošenja aktuelnih zakona i pravilnika. Jasna pravila će pomoći svima. Investitori će tačno znati kakve im je namete propisala država, koji su neophodni uslovi za registraciju jednog takvog poslovnog subjekta, kao i ko će, i na koji način, vršiti potrebne kontrole. Građani će slobodnije ulaziti u svijet tržišta virtuelnih valuta, i time imati mogućnost ostvarivanja vlastite koristi. Država će, stvaranjem takve klime, privući svježi kapital, povećati investicije, i na kraju, dodatno puniti vlastiti budžet, dok će pravosuđe i poreski organi biti lišeni bilo kakve improvizacije i proizvoljnosti prilikom primjene propisa, što će sveukupno povećati pravnu sigurnost i opšti životni standard.

PANEL- „Oduzimanje imovine stečene krivičnim djelom“
11:15 – 13:00 (SALA II)
Panel podržan od strane: UNODC

Moderatorica: prof. dr. sci. Sanela LATIĆ, pomoćnik ministra, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine

Panelisti: prof. dr. sci. Sanela LATIĆ, pomoćnik ministra, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; *"Osnovi za oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi/imovine bez krivične presude";* **Aleksandar FORCA**, okružni javni tužilac, Okružno javno tužilaštvo Banja Luka; *„Zajednički istražni timovi (JIT) u Evropskoj Uniji i zapljena imovine";* **Armin IMAMOVIĆ i Vanesa JUSUFBEGOVIĆ** viši pravni savjetnici u Uredu registrara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine; *„Oduzimanje imovine u krivičnom postupku u svjetlu prakse Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ";* **Dr. sci. Darko SOLDAT**, Kantonalni tužilac, Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo i **Mr. sci. Dragan MIRJANIĆ,** sudija, Opštinski sud u Sarajevu; *„Pitanje retroaktivnosti prilikom donošenja mjere oduzimanja imovine i imovinske koristi";* **Emir BAŠIĆ,** Direktor Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom; **Edin ŠEĆERBEGOVIĆ,** Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom; *„Digitalni katalog oduzete imovine"*

prof. dr. sci. Sanela Latić, pomoćnik ministra, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine: *"Osnovi za oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi/imovine bez krivične presude"*

Zaključak:

Kako na međunarodnom, tako i na nacionalnom nivou, u dosadašnjem periodu nije se mogao postići zadovoljavajući nivo/obim trajno oduzete imovinske koristi/imovine stečene kriminalom, u cilju adekvatnijeg odgovora na kriminal sadašnjice, posebno organizirani kriminal, neophodno je uvođenje modificiranih i/ili novih, strožijih i širhi oblika oduzimanja iste.

Pri tome je potrebno razlikovati:
- dokazivanje krivice za krivično djelo;
- utvrđivanje porijekla imovine;
- određivanje privremenih mjera osiguranja;
- konačno oduzimanje;
- prava trećih lica.

Sudski akt ne smije ostavljati utisak da se procesne garancije mogu snižavati radi efikasnosti krivičnog progona.

Aleksandar Forca, okružni javni tužilac, Okružno javno tužilaštvo Banja Luka:
„Zajednički istražni timovi (JIT) u Evropskoj Uniji i zapljena imovine"

Zaključak:

Zajednički istražni timovi predstavljaju savremeni formalni, odnosno procesni mehanizam borbe država članica Evropske Unije protiv organizovanog kriminala, odnosno kriminala uopšte. Ovaj institut jeste odgovor na šengenski sistem Evropske Unije koji je, pored mnogih benefita, omogućio i pojačanu kriminalnu aktivnost kriminalnih grupa.

U osnovi, zajednički istražni timovi predstavljaju ad hoc tijela, koja se obrazuju za tačno određene istrage. Prethodno navedeno nadalje znači da se odluka o formiranju zajedničkog istražnog tima donosi za svaki pojedinačan slučaj, te se u pravilu određuje budžet koji takav jedan tim ima na raspolaganju kako bi sproveo istragu.

Pravni osnov za formiranje zajedničkih istražnih timova Evropske unije započeo je svojim odlukama iz 2000. godine, odnosno uredbom kojom je omogućila ovakvo organizovano djelovanje, odnosno udruživanje država članica u borbi protiv organizovanog kriminala.

Prednosti zajedničkih istražnih timova su značajne u odnosu na ostale klasične oblike međunarodne pravne pomoći i predstavljaju prije svega efikasan i ekonomičan mehanizam saradnje organa zaduženih za krivičnopravni progon osumnjičenih lica. U tom smislu važno je naglasiti da pored prednosti, zajednički istražni timovi imaju i svoje nedostatke, odnosno izazove sa kojima se susreću. Tu se prije svega misli na različita domicilna krivična zakonodavstva koja nisu naročito povjerljiva kada su u pitanju nadnacionalne strukture čemu Evropska Unija u svojoj ukupnosti teži.

Osnovni operativni organi na koje se oslanjaju zajednički istražni timovi su svakako Europol i Eurojust. Ove policijske agencije predstavljaju podršku na terenu kojom koordinira formirani tim koji se najčešće sastoji od tužilaca koji sprovode krivičnopravni progon. Ne treba zaboraviti ni evropski istražni nalog kao procesni dokument koji ubrzava djelovanje i sprovođenje istražnih radnji, a koji ujedno obezbjeđuje i zakonito pribavljanje dokaza koji se kasnije mogu koristiti u sudskom postupku.

Jedan od osnovnih mehanizama, ne samo preventivnih, nego i represivnih, prilikom djelovanja tako formiranih timova, jeste zapljena imovine. Ova mjera nije nepoznata ni u našem krivičnoprocesnom sistemu, ali je svakako interesantna kada govorimo o njoj kao međunarodnom mehanizmu koji sa jedne strane štiti pravo na imovinu svakog lica, a sa druge strane onemogućava osumnjičene da svoju kriminalnu aktivnost dodatno valorizuju kroz otuđenje imovine koja im ne pripada.

Konačno, u svojoj ukupnosti zajednički istražni timovi predstavljaju pozitivan pomak Evropske Unije u borbi protiv kriminala. Takav odgovor nesumnjivo je unaprijedio sistem pravne zaštite, ali i reakcije pravosudnih sistema na kriminalnu aktivnost. Ovakav oblik borbe protiv kriminala bez obzira što je nastao u okviru regionalne organizacije kakva je Evropska Unija predstavlja dobru osnovu za međusobnu saradnju komšijskih država koje imaju zajednički cilj borbe protiv organizovanog kriminala, odnosno kriminala uopšte.

Armin Imamović i Vanesa Jusufbegović viši pravni savjetnici u Uredu registrara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine: *„Oduzimanje imovine u krivičnom postupku u svjetlu prakse Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine “*

Zaključci:

Analiza prakse Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u oblasti oduzimanja imovine u krivičnom postupku, upućuje na nekoliko jasnih trendova koji određuju pravac razvoja ovog područja.

Evropski sud za ljudska prava je dosljedniji nego ikad u zahtjevu za dokazivanjem stvarne uzročne veze između krivičnog ponašanja i oduzete imovine. To je poruka i zakonodavcima u Bosni i Hercegovini.

U pogledu privremenih mjera Evropski sud za ljudska prava, postavlja visoke standarde proceduralne zaštite čak i u kontekstu međunarodne pravne pomoći. Automatska produženja mjera bez smislene sudske provjere njihove nužnosti i srazmjernosti, te bez saslušanja lica čija je imovina zamrznuta, predstavljaju povredu Evropske konvencije.

Razvojem prakse u predmetima koji se tiču trećih lica i imovine pravnih osoba Evropski sud za ljudska prava jasno signalizira da oduzimanje imovine ne smije postati generalizirani instrument koji zanemaruje individualnu odgovornost i uzročnost.

Interesantno pravno pitanje koje će se zasigurno uskoro problematizirati je privremeno oduzimanje i konfiskacija digitalnih sredstava (kriptovaluta i tokeniziranih instrumenata), za koje u ovom trenutku ne postoji praksa ni Evropskog suda za ljudska prava niti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Razumijevanje i pravilna primjena standarda Evropskog suda za ljudska prava nije samo pitanje formalne usklađenosti sa domaćim zakonom. To je pitanje dublje transformacije pravne kulture u smjeru vladavine prava, jednakosti pred zakonom i zaštite individualnih prava nasuprot arbitrarnoj upotrebi državne prinude. Oduzimanje imovine, kada je utemeljeno na jasnim zakonskim pravilima, usmjereno prema legitimnim ciljevima i proporcionalno po svom učinku, ostaje neophodan i opravdan instrument borbe protiv kriminala. Kada pak preraste u automatizam, instrument politički motiviranog progona ili mehanizam koji zanemaruje prava nevinih trećih lica - ono postaje prijetnja samim temeljima pravne države.

Dr. sci. Darko Soldat, Kantonalni tužilac, Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo i Mr. sci. Dragan Mirjanić, sudija, Opštinski sud u Sarajevu: *„Pitanje retroaktivnosti prilikom donošenja mjere oduzimanja imovine i imovinske koristi“*

Zaključak:

Kako mjera oduzimanja imovinske koristi nije krivičnopravna sankcija, nego *sui generis* mjera u krivičnom postupku, nema mjesta primjeni principa zabrane retroaktivnoste prilikom primjene zakonâ kojima je propisano oduzimanje imovinske koristi u odnosu na mjeru oduzimanja imovinske koristi, te se može oduzeti kako imovinska korist stečena prije učinjenog krivičnog djela, zatim, sva imovina za koju se pruži dovoljno dokaza da nema zakonskog osnova sticanja, a postoji opravdano vjerovanje da ista potiče iz kriminalne djelatnosti ili pak imovina stečena prije stupanja na snagu *lex specialis* zakona o oduzimanju imovinske koristi. Kako navedeno pitanje predstavlja samu suštinu pitanja primjene mjere oduzimanja imovinske koristi u krivičnom postupku, retroaktivno oduzimanje imovinske koristi stoga mora biti primjenjivano i u Bosni i Hercegovini od strane sudova, imajući u vidu praksu Evropskog suda za ljudska prava u presudama Milorad Ulemek protiv Srbije (2021) i Fondacija Dassa i drugi protiv Lihtenštajna (2007).

Emir Bašić, Direktor Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom; Edin Šećerbegović, Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom: *„Digitalni katalog oduzete imovine“*

Izlagači ispred Federalne agencije za upravljanje oduzete imovine su učesnicima panela prezentirali Digitalni katalog oduzete imovine te aktuelnosti u vezi rada Agencije te su učesnicima panela prikazali kako Digitalni katalog oduzete imovine može biti od koristi u njihovom radu.

PANEL- „Sud Bosne i Hercegovine“ 13:30 – 15:00 (SALA II)

Moderator: Davorin JUKIĆ, Udruženje sudija Suda BiH, sudija Suda Bosne i Hercegovine;

Panelisti: Sena UZUNOVIĆ, sutkinja Suda Bosne i Hercegovine, *„Analiza sudske odluke o zakonitosti SKY komunikacija u predmetima organizovanog kriminala u presudama Suda Bosne i Hercegovine“;* **Šaban MAKSUMIĆ**, sudija Suda Bosne i Hercegovine, *„Mjere kojima se osigurava red u sudnici i dostojanstvo suda“*

Sena Uzunović, sutkinja Suda Bosne i Hercegovine: ***"Analiza sudske odluke o zakonitosti SKY komunikacija u predmetima organizovanog kriminala u presudama Suda Bosne i Hercegovine"***

Zaključci:

Komunikacije ostvarene putem Sky aplikacije, s aspekta zakonitosti tih dokaza, trebale bi se cijeniti po kriterijima da li su ti dokazi dostavljeni putem formalnog mehanizma međunarodne pravne pomoći, u skladu sa Evropskom konvencijom o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima iz 1959. godine kao i Evropskom konvencijom o kibernetičkom kriminalu iz 2001. godine.

U kontekstu ocjene dopuštenosti korištenja dokaza pribavljenih putem međunarodne pravne pomoći, neophodno je poći od načela locus regit actum, koje proizlazi iz Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima. Konvencija počiva na principima međusobnog povjerenja, reciprociteta i poštovanja pravnih sistema država potpisnica, uz uvažavanje prava na pravično suđenje.

Prema članu 3. stav 1. Konvencije, zamoljena država izvršava zamolnice u skladu sa odredbama svog zakona. U kontekstu međunarodne pravne pomoći, primjena ovog načela ima za posljedicu da Sud države molilje nije ovlašten da preispituje zakonitost dokazne radnje sprovedene u inostranstvu, ukoliko je ista izvršena u skladu sa domaćim propisima zamoljene države. Iako se dokazna radnja formalno ocjenjuje prema propisima države gdje je izvršena, domaći Sud je dužan da ocijeni da li je korištenje takvog dokaza u skladu sa temeljnim ustavnim načelima sopstvenog pravnog sistema kao i pravima propisanim u Evropskoj konvenciji za ljudska prava i slobode koja ima supremaciju nad zakonima i Ustavom.

Iz sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava proizlazi da Evropska konvencija sama po sebi ne isključuje upotrebu rezultata istraga provedenih u inostranstvu u krivičnim postupcima, ali da upotreba takvih dokaza ne smije biti u suprotnosti sa članom 6. EKLJP.

Član 8. EKLJP garantuje pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske, ali se radi o ograničivom, a ne apsolutnom pravu. Sama norma predviđa da se mješanje javne vlasti u ostvarivanje ovog prava može dozvoliti, ako je to miješanje zakonito, nužno i srazmjerno u demokratskom društvu, što se treba cijeniti u svakom konkretnom slučaju.

Sud će nerijetko biti u neodlučnoj poziciji, u kojoj je jedan ustavnopravno zaštićen interes suočen s ustavnopravno zaštićenim suprotnim interesom, a izlaz iz ove situacije je u odmjeravanju interesa prema načelu razmjernosti, preciznije rečeno, u iznalažanju odgovora saobrazno načelu pretežnosti interesa.

Šaban Maksumić, sudija Suda Bosne i Hercegovine: ***„Mjere kojima se osigurava red u sudnici i dostojanstvo suda"***

Zaključci:

1. Procesne kazne služe prvenstveno zaštiti reda, dostojanstva suda i efikasnosti postupka, a ne kažnjavanju radi kažnjavanja.

2. Potrebno je jasno razlikovati vrijeđanje suda od narušavanja reda u sudnici, jer se radi o različitim osnovama za procesno kažnjavanje.

3. Dopuštena i argumentovana kritika sudskih odluka ne predstavlja vrijeđanje suda, dok omalovažavanje i diskreditacija suda mogu biti osnov za sankcionisanje.

4. Kod narušavanja reda sud je dužan primjenjivati mjere postepeno, vodeći računa o pravu na odbranu i drugim procesnim pravima učesnika.

5. Svaka sankcija mora biti proporcionalna, jasno obrazložena i zasnovana na konkretnom opisu radnji koje predstavljaju povredu procesne discipline.

6. Pravovremena upozorenja učesnicima o pravilima ponašanja i mogućim posljedicama njihovog kršenja predstavljaju važan preventivni mehanizam za očuvanje reda i dostojanstva postupka.

Završetak drugog dana Savjetovanja

SUBOTA, 6. 6. 2026. GODINE

PLENARNO ZASJEDANJE
09:30 – 11:00

Panelisti: CEPEJ EU / „Jačanje efikasnosti i kvaliteta pravosuđa u Bosni i Hercegovini (BIHSEJ)“ **izlagač teme Dr Arben MURTEZIĆ** *„Etička upotreba vještačke inteligencije u pravosuđu“* **; Goran MIŠKOVIĆ,** Glavni tajnik Središnjeg izbornog povjerenstvo Bosne i Hercegovine; *”Zaštita integriteta izbornog procesa – tehničke izmjene i dopune Izbornog zakona BiH i uvođenje tehnologija u izborni proces”*

Moderator: Elis SULTANIĆ, Udruženje sudija/sudaca u Federaciji BiH, sudija Kantonalnog suda u Mostaru;

CEPEJ EU / „Jačanje efikasnosti i kvaliteta pravosuđa u Bosni i Hercegovini (BIHSEJ)“
Dr. Arben Murtezić, pravni savjetnik potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine: *„Etička upotreba vještačke inteligencije u pravosuđu“*

Zaključci:

- Vještačku inteligenciju u pravosuđu treba koristiti sa dužnim oprezom
- Najrelevantnije dokumente iz ove oblasti donio je CEPEJ - Vijeće Evrope
- Obuka u etičkom korištenju vještačke inteligencije treba da bude kontinuirana

Goran Mišković, glavni tajnik Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine: *„Zaštita integriteta izbornog procesa – tehničke izmjene i dopune Izbornog zakona BiH i uvođenje tehnologija u izborni proces“*

Zaključci:

1. Redovno ažurirati i razmjenjivati listu kontakt osoba između tužiteljstava u Bosni i Hercegovini i Središnjeg izbornog povjerenstva BiH za izborna kaznena djela i jasno definisati njihov opis poslova, te održavati redovne koordinacijske sastanke, najmanje dva puta godišnje

2. Vršiti redovnu institucionalnu edukaciju za policiju, tužiteljstva i sudove o izbornim kaznenim djelima i ostalim vezanim pitanjima prema iskazanim potrebama učesnika (izborni proces, brojanje i postupanje sa izbornim materijalom nakon izbora).

3. Razviti smjernice i te kontrolne liste koje će poboljšati kvalitet prijavljivanja i dostavljenih dokaza radi unapređivanja efikasnosti i usklađivanja prakse te radi primjene načela *Ne bis in idem.*

4. Razviti relevantne edukativne materijale.

5. Analizirati negativne tužilačke odluke i na osnovu analize utvrditi radnje koje ne predstavljaju krivično djelo radi unapređivanja efikasnosti rješavanja prijava.

6. Analizirati osuđujuće sudske presude u svjetlu odvraćajućeg efekta izrečenih krivičnih sankcija.

7. Provesti javnu kampanju o izbornim kaznenim djelima

11:00 – 11:30
Završno zasjedanje
Izvještaji radnih grupa
Zaključci Savjetovanja

OSTALO

Učesnici XXIV savjetovanja iz krivičnopravne oblasti izražavaju punu podršku unapređenju radnopravnog i materijalnog statusa administrativno-tehničkog osoblja zaposlenog u pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine.

Administrativni službenici i namještenici predstavljaju neizostavan dio pravosudnog sistema, a njihov stručan i odgovoran rad značajno doprinosi efikasnom funkcionisanju sudova i tužilaštava.

Završna obraćanja

Nakon rasprave na završnom zasjedanju učesnici savjetovanja prihvatili su zaključke koje je iznio predsjednik Organizacionog odbora, te su učesnici savjetovanja ovlastili ga za izradu zaključaka.

Učesnici Savjetovanja izražavaju zahvalnost svim domaćim i međunarodnim partnerima koji su pružili stručnu, organizacionu i finansijsku podršku realizaciji XXIV savjetovanja iz krivičnopravne oblasti. Posebno se zahvaljuju INL - Birou za međunarodne narkotike i provođenje zakona, UNODC – Uredu Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal i Akademiji evropskog prava (ERA) koji su imali svoje panele ili izlagače na savjetovanju i Sudskoj policiji Federacije Bosne i Hercegovine na podršci u osiguranju savjetovanja.

Posebna zahvalnost upućuje se i predavačima, moderatorima panela, članovima organizacionog odbora, centrima za edukaciju sudija i tužilaca, međunarodnim organizacijama i svim učesnicima koji su svojim stručnim doprinosom unaprijedili kvalitet rasprava i usvojenih zaključaka.

Učesnici Savjetovanja potvrđuju opredijeljenost za nastavak saradnje sa domaćim i međunarodnim institucijama radi daljnjeg razvoja nezavisnog, stručnog, efikasnog i odgovornog krivičnog pravosuđa u Bosni i Hercegovini.

Istovremeno se naglašava potreba nastavka stručnog dijaloga o svim pitanjima od značaja za unapređenje krivičnog zakonodavstva, sudske prakse i međunarodne pravne saradnje, posebno u oblastima organizovanog kriminala, korupcije, digitalnih dokaza, zaštite životne sredine i primjene novih tehnologija u pravosuđu.

Organizacioni odbor zahvaljuje svim učesnicima na aktivnom doprinosu radu Savjetovanja i poziva stručnu i naučnu javnost da učestvuje u radu XXV savjetovanja iz krivičnopravne oblasti, koje se planira održati od 01. do 04. juna/lipnja 2027. godine u Neumu.

Prilog uz Izvještaj su: **ZAKLJUČCI I PREPORUKE SA XXIV SAVJETOVANJA IZ KRIVIČNOPRAVNE OBLASTI „SAVREMENI IZAZOVI KRIVIČNOG PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI“ broj 28-1/26 od 06. 06. 2026. godine**

Za Organizacioni odbor XXIV savjetovanja iz krivičnopravne oblasti Neum 2026
Predsjednik organizacionog odbora
Elis Sultanić s.r

Neum, 6. 6. 2026. godine